

Implications of Globalization on Border Functions: A case study of borders Iran

Javad Kiani¹✉, Mohammad Behboudi², Sadegh Sakhavi³

1. (Corresponding Author) *Department of Border Management, Faculty of Security and Border, Amin Police University, Tehran, Iran*

Email: kiani.javad2014@gmail.com

2. *Department of Border Management, Faculty of Security and Border, Amin Police University, Tehran, Iran*

Email: mohammadbehboudi277@gmail.com

3. *Department of Border Management, Faculty of Security and Border, Amin Police University, Tehran, Iran*

Email: sadeghsakhavi@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

5 July 2025

Received in revised form:

9 October 2025

Accepted:

18 November 2025

Available online:

22 December 2025

Keywords:

Political Borders,
Globalization,
Political Geography,
Modern Border
Transformations.

ABSTRACT

Globalization is a multi-dimensional process that has numerous positive and negative consequences for border functions. Globalization has complicated the traditional functions of borders. On one hand, with the necessity of facilitating trade and cooperation, it turns borders into channels for communication, and on the other hand, by intensifying transnational threats such as smuggling, it forces them to assume the role of a filter and protector. In light of this, the purpose of writing this research is to understand the consequences of globalization on border functions, especially Iran's borders. In terms of methodology, the present research is applied in its objective and qualitative in the nature of its data and execution method. The data collection tool was semi-structured interviews with 23 experts and specialists familiar with the topic, and the obtained data were analyzed using thematic analysis technique. The research findings showed that globalization, as a multi-dimensional phenomenon, has created opportunities such as increased international interactions, economic development of border areas, and improved social conditions of border residents. However, it has also brought challenges such as changing the concept of border security, increasing transnational threats, changes in management methods, and local consequences. By focusing on the indigenous characteristics of Iran's borders, this research fills the scientific gaps of previous studies and provides a better understanding of recent border developments. Providing an integrated analysis of theories and new political geography data distinguishes this article, enabling this study to provide a clear and profound framework for policymakers and researchers to better understand Iran's borders and globalization.

Cite this article: Kiani, J., Behboudi, M., & Sakhavi, S. (2025). Implications of Globalization on Border Functions: A case study of borders Iran. *Human Geography Research Quarterly*, 57 (4), 1-16.

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2026.391535.1008798>

© The Author (s)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

The objective of this research is to analyze and examine the consequences of globalization on the functions of Iran's borders. In other words, the primary aim of this study is to provide a better understanding of the changes to Iran's borders due to globalization and regional developments, and to clarify various trends in security threats in these areas, considering the impacts of globalization. This research seeks to identify the various dimensions of security threats on these borders, such as the presence of new actors in the region, terrorism, drug trafficking, illegal migration, and other transnational threats. Furthermore, the opportunities and challenges of managing these borders in confronting transnational threats are evaluated. Therefore, the main research question is: What are the consequences of globalization on the functions of Iran's borders?

Methodology

The present research is applied in terms of its objective and is qualitative in the nature of its data and execution method. Data were collected using a semi-structured interview instrument with 23 commanders, specialists, and experts familiar with the subject. Interviews were conducted in person, remotely, and individually with each member of the sample population. The average interview duration was between 45 to 55 minutes. The sampling method was theoretical saturation, continuing until additional samples no longer contributed to the quality of the research data. The number of questions or desired statements and the diversity of opinions and thoughts within the discursive space of the topic were key criteria for determining the number of participants. The data analysis method in this research was thematic analysis, conducted at three levels. Data coding was performed using analytical methods based on basic, organizing, and global themes, ultimately leading to the extraction of concepts, categories, and propositions.

Results and discussion

This research demonstrates that globalization has had profound effects on the security functions of Iran's borders. These impacts are as follows:

Change in the Concept and Function of Borders: In the era of globalization, with the expansion of technology, increased international communication, and global economic growth, borders have transcended their traditional form and become more complex and multi-layered concepts. These changes have made revising border security policies and strategies more essential than ever.

Increase in Transnational Security Threats: In the era of globalization, security threats have acquired a transnational and international nature, easily crossing physical borders. This has made the need for more precise border monitoring and control, the use of new technologies, and enhanced international cooperation increasingly necessary.

Change in Security and Management Approaches: In the past, governments primarily acted as the main controllers of borders, focusing on strict restrictions and surveillance of the movement of people, goods, and information. However, in the age of globalization, these roles have undergone fundamental changes. Today, governments act not only as controllers but also as facilitators and coordinators in border management. These changes require revising security strategies, training border forces, and equipping them with new technologies.

Regional and Local Consequences: Globalization, as a pervasive phenomenon, has had profound and multi-dimensional impacts on local and regional communities. These effects are not limited to economic aspects but also encompass social, cultural, political, and security dimensions. On one hand, globalization has created opportunities such as increased regional cooperation, economic development, and cultural exchange. On the other hand, it has also brought challenges like increased migration, changes in social and economic structures, and cultural and security tensions. These consequences, directly and indirectly, affect the security functions of borders, making a review of border policies and strategies essential.

Conclusion

The findings of this research indicate that globalization has caused extensive and multi-dimensional transformations in the concept and function of Iran's borders. Borders, which were previously recognized as physical lines and fixed demarcations, have now become complex and multifaceted structures that influence not only geographical dimensions but also economic, political, social, and cultural domains. These changes, while facilitating legal interactions and regional and international cooperation, require a revision of the policies and mechanisms for managing Iran's borders to ensure optimal utilization of opportunities alongside effective

Funding

This work has not received any financial support.

Authors' Contribution

The authors had equal contribution in all stages and sections of the research.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest regarding the authorship and/or publication of this article.

Acknowledgements

The authors express their sincere gratitude to all those who assisted them in the process of conducting this research, especially the editorial staff of the Journal of Border Science and Technology.

پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرز مطالعه موردی: مرزهای ایران

جواد کیانی^۱✉، محمد بهبودی^۲، صادق سخاوی^۳

۱- نویسنده مسئول، گروه مرزبانی، دانشکده امنیت و مرز، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: kiani.javad2014@gmail.com

۲- گروه مرزبانی، دانشکده امنیت و مرز، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: mohammadbehboodi277@gmail.com

۳- گروه مرزبانی، دانشکده امنیت و مرز، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: sadeghsakhavi@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۴/۱۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۷/۱۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۸/۲۷

تاریخ چاپ:

۱۴۰۴/۱۰/۰۱

واژگان کلیدی:

مرزهای سیاسی،
جهانی‌شدن،
جغرافیای سیاسی،
تحولات نوین مرزی.

جهانی‌شدن یک فرآیند چندبعدی است که پیامدهای مثبت و منفی متعددی بر کارکردهای مرز دارد. جهانی‌شدن کارکرد سنتی مرزها را پیچیده کرده است. از یک‌سو، با ضرورت تسهیل تجارت و همکاری، مرزها را به کانال‌هایی برای ارتباط تبدیل می‌کند و از سوی دیگر، با تشدید تهدیدات فراملی مانند قاچاق، آن‌ها را مجبور به ایفای نقش پالایشگر و محافظ می‌نماید. با توجه به این موضوع هدف از نگارش این پژوهش، شناخت پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرز به‌ویژه مرزهای ایران است. به لحاظ روش‌شناسی پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت داده‌ها و شیوه اجرا، از نوع پژوهش‌های کیفی است. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۲۳ نفر از کارشناسان و خبرگان آشنا به موضوع بوده که داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از تکنیک تحلیل مضمون، تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌های تحقیق نشان داد که جهانی‌شدن به‌عنوان یک پدیده چندبعدی، فرصت‌هایی از جمله افزایش تعاملات بین‌المللی، توسعه اقتصادی مناطق مرزی و بهبود وضعیت اجتماعی ساکنان مرزی را ایجاد کرده است، اما در مقابل، چالش‌هایی مانند تغییر مفهوم امنیت مرزی، افزایش تهدیدات فرامرزی، تغییر در شیوه‌های مدیریتی و پیامدهای محلی را نیز به همراه داشته است. این پژوهش با تمرکز بر ویژگی‌های بومی مرزهای ایران، خلأهای علمی پژوهش‌های قبلی را پر کرده و درک بهتری از تحولات نوین مرزی فراهم می‌آورد. ارائه تحلیلی تلفیقی از نظریه‌ها و داده‌های نوین جغرافیای سیاسی، وجه تمایز این مقاله است که کمک می‌کند این مطالعه بتواند چارچوبی روشن و عمیق برای سیاست‌گذاران و پژوهشگران جهت فهم بهتر مرزهای ایران و جهانی‌شدن فراهم آورد.

استناد: کیانی، جواد؛ بهبودی، محمد و سخاوی، صادق. (۱۴۰۴). پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرز مطالعه موردی: مرزهای ایران. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۷ (۴)، ۱-۱۶.

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2026.391535.1008798>

مقدمه

امروزه، جهانی‌شدن^۱ به‌عنوان یک فرآیند شتابان و چندبعدی در عرصه‌های مختلف مانند امنیت، اقتصاد، سیاست، فرهنگ و جامعه، به‌طور فزاینده‌ای زندگی بشری را تحت تأثیر خود قرار داده است. جهانی‌شدن به معنای افزایش پیوندهای فراملی و گسترش ارتباطات میان کشورها است که ناشی از پیشرفت‌های فناوری، رشد تجارت جهانی، تغییرات در نظام‌های اقتصادی و گسترش ارتباطات فرهنگی بین ملت‌ها در اقصی نقاط دنیا است. مرزها با تمامی ویژگی‌ها و کارکردهایی که دارند، به‌عنوان ابزار مشروعیت، هویت (فردی و ملی) و دفاع از حاکمیت و تمامیت سرزمینی، اهمیت ویژه‌ای دارند. ادعا شده که کارایی سستی حکومت به‌طور عام و مرز به‌طور آخص تحت تأثیر تحولات جهانی‌شدن، دچار سستی، استحاله و زوال شده است (حافظنیا و احمدی ۱۳۹۹). در این راستا، مرزها که پیش‌تر فقط به‌عنوان خطوط جداکننده محدوده جغرافیایی و سیاسی کشورها شناخته می‌شدند، به‌تدریج ویژگی‌های جدیدی پیدا کرده‌اند و کارکردهای سنتی آن‌ها تحت تأثیر جهانی‌شدن تغییر کرده است. مرزها اکنون نه‌تنها به‌عنوان خطوط فیزیکی تفکیک‌کننده قلمروهای دولتی، بلکه به‌عنوان ابزارهایی برای کنترل و مدیریت جریان‌های فراملی همچون مهاجرت، تجارت و تهدیدات امنیتی، از اهمیت خاصی برخوردار بوده، از طرفی رویکردهای جدیدی مانند بیومتریک، حسگرهای مرزی، هوشمند سازی و... ابداع شده که به تقویت بیشتر مرزها در زمینه کنترل و مدیریت انجامیده و یا به تعبیری مرز سازی مجدد اتفاق افتاده است (حیدری‌فر، ۱۳۸۹). لذا با وجود استمرار و حفظ نقش‌های سنتی مرزها در تفکیک قلمروهای ملی، هم‌زمان شاهد ظهور کارکردهای نوین و چندبعدی هستیم که مرزها را به بستری برای مدیریت پیچیدگی‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فناوری تبدیل کرده است.

یکی از جنبه‌های کلیدی این پیامدها و تغییرات، تأثیر جهانی‌شدن بر کارکردهای مرزها است. در گذشته، مرزها عمدتاً نقش‌هایی چون تفکیک قلمروهای سیاسی و حاکمیتی را ایفا می‌کردند، اما در دنیای امروز، امنیت مرزی فراتر از حفاظت از خطوط جغرافیایی است و با تهدیدات جدیدی چون تروریسم، قاچاق مواد مخدر، مهاجرت غیرقانونی و تهدیدات سایبری روبه‌رو است. بنابراین، کارکرد امنیتی مرزها دیگر تنها محدود به دفاع در برابر تهدیدات خارجی نیست، بلکه شامل مدیریت جریان‌های غیررسمی و تهدیدات فراملی می‌شود که در عصر جهانی‌شدن شدت یافته‌اند.

با توجه به تحولات سیاسی و امنیتی اخیر در منطقه و کشورهای سوریه و به‌ویژه کشورهای هم‌مرز ایران مانند عراق و افغانستان که شامل ناپایداری‌های داخلی، فعالیت گروه‌های مسلح متنوع و تغییرات ساختاری در دولت‌ها (به‌ویژه افغانستان) (Center, 2025). حساسیت و اهمیت مرزهای آبی و خاکی ایران به طرز چشمگیری افزایش یافته است. تلاش کشورهای قدرتمند برای افزایش نفوذ در این منطقه، اهمیت ملاحظات امنیتی مرزهای ایران را نسبت به دیگر کشورها افزایش داده است (رجبی، ۱۴۰۰). این مرزها نه‌تنها با چالش‌هایی مانند حضور کشورهای فرا منطقه‌ای، فعالیت گروه‌های مسلح و تروریستی، قاچاق مواد مخدر و مهاجرت غیرقانونی مواجه‌اند (Carnegie Endowment, 2025)، بلکه به دلیل موقعیت ژئوپلیتیک خاص ایران، نقش کلیدی در سیاست‌های بین‌المللی و منطقه‌ای ایفا می‌کنند. افزون بر این، تأثیرات جهانی‌شدن بر روابط بین‌المللی و تحولات منطقه‌ای، پیچیدگی و اهمیت این تحولات مرزی را دوچندان کرده است.

هدف این تحقیق تحلیل و بررسی پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرزهای ایران است. به‌عبارت دیگر، هدف اصلی این پژوهش این است که درک بهتری از تغییرات مرزهای ایران به دلیل جهانی‌شدن و تحولات منطقه‌ای ارائه دهد و روندهای مختلف تهدیدات امنیتی در این مناطق را با توجه به تأثیرات جهانی‌شدن شفاف‌سازی کند. این پژوهش

به دنبال شناسایی ابعاد مختلف تهدیدات امنیتی در این مرزها، نظیر حضور بازیگران جدید در منطقه، تروریسم، قاچاق مواد مخدر، مهاجرت غیرقانونی و سایر تهدیدات فراملی است. همچنین، فرصت‌ها و چالش‌های مدیریت این مرزها در مقابله با تهدیدات فراملی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. لذا سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از: پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرزهای ایران کدام‌اند؟

پیش از پاسخ به پرسش یادشده، مروری بر اسناد و منابع صورت گرفت که این بررسی نشان داد، اگرچه پژوهش مستقلی در حوزه پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرز (مورد مطالعه: مرزهای ایران) انجام نشده است، با این حال مطالعاتی با موضوعات نزدیک شناسایی شد که در ادامه به صورت خلاصه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

طائی حسنلوئی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «چالش‌های جهانی‌شدن و فضای مجازی بر مسائل سیاسی قومیت در جمهوری اسلامی ایران با تمرکز بر مسائل قومیت در آذربایجان غربی» با هدف کاربردی و روش توصیفی - تحلیلی است. یافته‌های پژوهش نشان داد که جهانی‌شدن و ظهور فضای شبکه‌ای موجب تسریع فرایند سیاسی شدن هویت، قومیت و پیدایش چالش‌های فرهنگی برای نظام فرهنگی و ارزشی جوامع شده است. همچنین سبب گسسته شدن تمام روابط از بستر اجتماعی و مکانی خود شده و تجربه فرآیند فشردگی فضا و زمان، باعث کوچک شدن پدیدارشناسانه جهان شده است. شکل‌گیری جامعه جهانی شبکه‌ای باعث تضعیف، فرسایش و فروریزی هرگونه حد و مرزی همانند جغرافیا، سیاست و فرهنگ گردیده، به‌طوری‌که از پیوند سنتی فرد و جامعه جلوگیری کرده و هویت‌یابی سنتی و مکانی را در قلمرو جهانی دشوار نموده است.

گلخندان و محمدی منصور (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «نظامی سازی، علت جهانی‌شدن یا معلول آن؟ (مطالعه کشورهای خاورمیانه با رویکرد علیت گرنجری مبتنی بر بوت استراپ)» بررسی رابطه علیت بین جهانی‌شدن و نظامی سازی بر کشورهای منتخب منطقه خاورمیانه (به عنوان منطقه‌ای که دارای سطح بالایی از نظامی سازی در جهان است) با تمرکز تحلیل خاص هر کشور طی دوره ۲۰۲۰ - ۲۰۰۰ پرداخته است و بر اساس نتایج به دست آمده جهانی‌شدن فرایند نظامی سازی در کشورهای منطقه خاورمیانه را متأثر نمی‌کند و تهدیدی برای امنیت در کشورهای این منطقه نیست.

کیانی و آشوری (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «حضور نیروهای فرا منطقه‌ای و تأثیر آن بر امنیت پایدار مرزی و عملکرد نیروهای مرزبانی مطالعه موردی: استان خراسان جنوبی» با روش توصیفی - تحلیلی با هدف بررسی تأثیر عملکرد نیروهای فرا منطقه‌ای بر امنیت مرز استان خراسان جنوبی پرداخته‌اند و طبق یافته‌های تحقیق و بر اساس آمارهای به دست آمده از منظر شاخص‌های امنیت اقتصادی مهم‌ترین تهدید متوجه جذب سرمایه‌گذاری خارجی خواهد بود که منجر به فرار سرمایه در این مناطق خواهد شد. اما از منظر ابعاد نظامی تهدیدهای عمده‌ای همچون افزایش هزینه‌های نظامی ایران، گسترش گروه‌های تروریستی، قاچاق کالا و انسان یا مواد مخدر در رتبه‌های بالایی قرار داشته‌اند. به تبع با توجه به این‌که بیشترین تهدیدها از ناحیه ابعاد نظامی متوجه امنیت مرزهای شرقی ایران خواهد شد این امر می‌تواند به عملکرد نیروهای مرزبانی تأثیر منفی بگذارد. چراکه نیاز به تعداد زیاد نیروهای مسلح، مجهز شدن به وسایل و ابزارهای راداری و اپتیک برای کنترل مرز و نیاز به اشراف اطلاعاتی مناسب که در صورت برآورده نشدن می‌تواند تبعات خاصی را بر امنیت، مدیریت و کنترل دقیق مرزها به جای بگذارند.

حافظ نیا و احمدی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین فلسفه و کارکرد مرز در عصر وستفالیایی و جهانی‌شدن» با اتکای به چهار رویکرد فلسفی (معرفتی، عقلایی (منطقی)، کارکردی (عملکردها) و اثباتی (تجربی)، استمرار مرزها در عصر جهانی‌شدن مورد بحث، بررسی، تبیین و تأکید قرار دادند و نیز با تبیین مفهوم وستفالیایی مرز و تأکید بر اینکه در جهانی‌شدن تنها کارکرد نسبی مرزها دچار تغییر، تحول و تنوع می‌شود و این لزوماً به مفهوم کم‌رنگ شدن کارکردها

نیست، اما وجود و هستی مرز از ثبات و پایداری برخوردار است. در راستای دفاع از فرضیه پژوهش، نویسندگان با مقایسه ویژگی‌های مرز در دو عصر وستفالیایی و جهانی‌شدن دلایل وجود و استمرار مرزها در عصر جهانی‌شدن را، سوای از اینکه به تبع از وسعت و دامنه تهدیدهای جهانی‌شدن، شاهد امنیتی شدن هرچه بیشتر مرزها هستیم، به‌طوری که شیوع ویروس کرونا در غالب کشورها به اشکال کنترل مطلق مرزهای بین‌المللی، ملی و فرو ملی، شاهد دیگری بر رد فرضیه جهان بدون مرز است.

حافظنیا و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر جهانی‌شدن بر ماهیت مرزها» نگاهی فلسفی به مرز دارند و وجود و هستی مرز را بر وجود انسان گره زدند. آن‌ها عقیده دارند خلقت انسان بر اساس تفاوت و نیز دیدگاه و منافع متفاوت آن‌ها بنا شده است. وظیفه مرز تفکیک هویت‌ها است و لذا تا هنگامی انسان وجود دارد، مرز نیز هست؛ ازاین‌رو جهانی‌شدن و گسترش ارتباطات قادر به از بین بردن جایگاه و اهمیت مرز در زندگی انسان‌ها نیست.

زهدی و سونارتی^۱ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان «ملی‌گرایی و جهانی‌شدن: مسائل مرز دریایی بین اندونزی و استرالیا در چارچوب حاکمیت دریایی» فراملی‌گرایی را به‌عنوان نتیجه جهانی‌شدن در تحرکات انسانی تحلیل می‌کند که موجب بروز ناامنی‌های جدید شده است، به‌ویژه زمانی که مهاجرت بین‌المللی به‌عنوان پیامد فراملی‌گرایی منجر به افزایش مسائلی مانند هجوم مهاجران، پناهجویان، پناهندگان و حتی جرائم فراملی در مرزهای دریایی می‌شود.

ویدیس^۲ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «در مورد جهانی‌شدن، مرزها و مناطق مرزی: یک دیدگاه تاریخی - جغرافیایی» با دیدگاه نقادانه معتقد است در شرایط کنونی جهانی‌شدن و افزایش تقاضا برای امنیت، مرزها دیگر تنها نمادهای حاکمیت و تاریخ ملی نیستند، بلکه مرزها و مناطق مرزی همیشه در حال شکل‌گیری تکامل بوده و در نتیجه عملکردهای جدیدی به خود گرفته‌اند. باین‌حال، اگرچه مرزها همچنان وجود دارند و به‌طور قابل‌بحثی سیال‌تر و پویاتر از هر زمان دیگری هستند. وی با استدلال به مناطق مرزی کانادا - آمریکا و رابطه بین کانادا و ایالات متحده که در مراحل مختلف جهانی‌شدن پس از تشکیل دو دولت آمریکای شمالی پس از انقلاب آمریکا توسعه‌یافته است، باین‌حال تأکید می‌کند که هرگونه تلاش در این زمینه باید اهمیت زمینه تاریخی - جغرافیایی را به رسمیت بشناسد.

اسکات^۳ (۲۰۱۸) در کتاب «راهنمای جغرافیای جهانی‌شدن» معتقد است جهانی‌شدن تأثیر عظیمی بر مطالعات مرزی داشته است. یکی از مهم‌ترین این تأثیرات، تغییر از تمرکز غالب بر مرزهای رسمی دولتی و مناطق قومی - فرهنگی به بررسی فرآیندهای مرز سازی در زمینه‌های اجتماعی - فضایی و مقیاس‌های جغرافیایی متنوع بوده است. این امر همچنین باعث تشویق به بررسی فرآیندهای چندوجهی مرز سازی و پیامدهای اجتماعی آن‌ها شده است. همچنین تأکید دارد که نیروی مختل‌کننده جهانی‌شدن - چه واقعی و چه تصویری - است که استدلال اصلی مطالعات مرزی را تقویت می‌کند: اینکه مرزها در فرآیندی دائمی از تائید، چالش، دگرگونی و تائید مجدد قرار دارند.

چیسادزا و بیتنکورت^۴ (۲۰۱۶) تأثیر جهانی‌شدن بر درگیری را با استفاده از داده‌های پانل ۴۶ کشور جنوب صحرای آفریقا طی سال‌های ۱۹۷۰-۲۰۱۳ موردبررسی تجربی قرار داده‌اند. نتایج این تحقیق با به‌کارگیری رگرسیون الجیت نشان می‌دهد، افزایش جهانی‌سازی به‌طور قابل‌توجهی درگیری را کاهش می‌دهد. در بین شاخص‌های تفکیکی جهانی‌شدن نیز جهانی‌شدن اجتماعی اثر قوی‌تر و معنادارتری بر کاهش درگیری داشته است.

1. Zuhdi & Sunarti

2. Widdis

3. Scott

4. Chisadza & Bittencourt

هوانگ^۱ (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا جهانی‌شدن بر سطح درگیری داخلی (به‌عنوان یک زیر شاخص معکوس و منفی از صلح) تأثیر می‌گذارد؟ این مطالعه برای پاسخگویی به پرسش فوق از داده‌های آماری ۱۲۱ کشور جهان طی سال‌های ۲۰۰۴ - ۱۹۹۷ و روش برآورد رگرسیون لجستیک ترتیبی استفاده کرده است. بر اساس نتایج تجربی به‌دست‌آمده از این مطالعه، شاخص جهانی‌شدن کل (شاخص جهانی‌شدن)^۲، سطح درگیری‌های داخلی را افزایش می‌دهد. همچنین، با تفکیک جهانی‌شدن به انواع مؤلفه‌های آن نشان داده‌شده است که جهانی‌شدن اقتصادی، سطح درگیری‌های داخلی را کاهش می‌دهد، اما جهانی‌شدن سیاسی و جهانی‌شدن اجتماعی، وضعیت کنونی درگیری داخلی را در جهان بدتر می‌کند.

تفاوت اساسی نوآوری‌های پژوهش حاضر با آثار پیشین در این است که برخلاف غالب مطالعات که بر کلیات یا شاخص‌های سنتی مرز و جهانی‌شدن متمرکز بوده‌اند، این مقاله با تمرکز بر مباحث به‌روز، ترکیب رهیافت‌های نظری جدید و تحلیل داده‌های نو، گامی فراتر برداشته و خلأ موجود در پژوهش‌های پیشین را پوشش داده است.

مبانی نظری

جهانی‌شدن فرآیندی اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و فناوری است که همه جوامع را کم‌وبیش در هزاره سوم دچار تغییر و یا آماده تغییر کرده است. این تغییرات در سه حوزه سیاسی - امنیتی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی، حیات جامعه بشری را تحت تأثیر خود قرار داده است (نجار و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۱۵). مفهوم جهانی‌شدن، از جمله مؤلفه‌هایی است که امروزه هم در بین نخبگان جامعه و هم در اصطلاحات روزانه مردم فراوان به کار می‌رود، اما با ابهام، اختلاف و اختلاط حتی اغتشاش معنایی در شکل و علل پیدایش روبه‌رو می‌باشد. با توجه به تفاسیر و تعاریفی که از این مفهوم در علوم انسانی و علوم اجتماعی انجام می‌گیرد، متفاوت با تعاریف علمی بوده، لذا در این پژوهش، تلاش شده است از دیدگاه عمیقی به مقوله جهانی‌شدن در افقی نظری توجه و نقش و سهم ارتباطات در شکل‌گیری و تبیین آن مشخص‌تر شود. فرآیندهای جهانی‌شدن به یک جامعه خاص محدود نمی‌شوند، بلکه در مقیاس جهانی به‌هم‌پیوسته‌اند و منجر به تشدید روابط اجتماعی در سراسر جهان می‌شوند (گیدنز، ۱۹۹۱).

به عقیده کلنر^۳، این اصطلاح بیانگر واقعیتی انکارناپذیر و پدیده‌های ژرف در جهان است که در حال حاضر، به همه ابعاد و زوایای زندگی بشر شکل می‌دهد. به عقیده متخصصان، جهان در حال تحول و نظمی نو در عرصه اقتصاد، سیاست و فرهنگ است. جهانی‌شدن به‌عنوان مفهوم جایگزین امپریالیسم، توجه ما را به غلبه کشورهای بسیار توسعه‌یافته بر کشورهای در حال توسعه یا سلطه شرکت‌های فراملیتی بر اقتصادهای ملی و محلی جلب می‌کند (زارعی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۶۰ به نقل از کلنر، ۱۳۸۱: ۱۲۹).

رابرتسون^۴ چهارعنصر اصلی را به‌عنوان بخش‌های کلیدی فرآیند جهانی‌شدن معرفی می‌کند: فرد^۵ افزایش آگاهی افراد از هویت جهانی و نقش خود در جهان. جامعه ملی^۶ نقش دولت-ملت‌ها در جهانی‌شدن و تعامل آن‌ها با نهادهای جهانی

1. Hwang

2. KOF

3. Keller

4. Roberston

5. Self

6. National Society

نظام بین‌المللی^۱ روابط بین کشورها و سازمان‌های بین‌المللی. بشریت^۲ درک مشترک از انسانیت و مسئولیت‌های جهانی. این چهارعنصر در تعامل با یکدیگر، فرآیند جهانی‌شدن را شکل می‌دهند (رابرتسون، ۱۹۹۲).

جهانی‌شدن یک پدیده چندبعدی است، تأثیرات عمیق و گسترده‌ای بر امنیت در ابعاد مختلف دارد. از تهدیدات اقتصادی و زیست‌محیطی گرفته تا مسائل اجتماعی، سایبری و فرهنگی، جهانی‌شدن نه تنها فرصت‌هایی برای رشد و توسعه فراهم کرده است، بلکه چالش‌های جدیدی در زمینه‌های امنیتی به وجود آورده است. امنیت در دنیای جهانی شده نیازمند همکاری‌های بین‌المللی، به‌ویژه در زمینه مقابله با تهدیدات فرامرزی، مانند تروریسم، تغییرات اقلیمی، جرائم سایبری و بحران‌های انسانی است. جهانی‌شدن با انقلابی که در پیشرفت‌های تکنولوژی، صنعت و فناوری‌های اطلاعات ایجاد کرده باعث گسترش تجارت و سرمایه‌گذاری خصوصی، افزایش وابستگی متقابل همه‌جانبه بین ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف در سراسر جهان ایجاد کرده که فاصله مکانی دیگر آن معنا و مفهوم سابق خود را ازدست‌داده است. هر چند این پیشرفت‌ها امکان واقعی دستیابی به شکوفایی اقتصادی و آزادی‌های سیاسی برای مردم دنیا می‌تواند به ارمغان بیاورد، اما نیروهای قدرتمندی را نیز برای از هم گسیختگی‌های اجتماعی و آسیب‌پذیری‌های بحران‌آفرین به بار می‌آورد، بذر خشونت و درگیری‌ها را می‌کارد، بحران‌های اقتصادی را در سراسر مرزهای دولت‌ها می‌گستراند و مشکلاتی جهانی را ایجاد می‌کند که موجب بروز ابعاد امنیتی جدید در نظام بین‌الملل می‌شود. می‌توان گفت که فرآیند شتابان جهانی‌شدن سطوح رضایت‌بخش از امنیت در زندگی اجتماعی را به بار نیاورده است. جغرافیایی تغییریافته سیاست‌های جهان معاصر، جنبه‌های منفی قابل‌توجهی برای صلح، استحکام، فقر، هویت و یکپارچگی اجتماعی همراه داشته است.

در عصر جهانی‌شدن از منظر دیوید هاروی^۳ جهان به سمت فشردگی پیش می‌رود، زمان و مکان درهم‌آمیخته است، مرکزیت‌های متعالی جای خود را به مرکزهای لرزان و بی‌ثبات داده است و هویت‌های کدر و ناخالص جایگزین هویت‌های ناب و خالص شده است. زمانی ریمون آرون^۴ جنگ سرد را به‌صورت رابطه‌ای دیالکتیک میان صلح غیرممکن و جنگ غیرمحتمل تعبیر می‌کرد، ولی اینک در عصر جهانی‌شدن باید به رابطه‌ای میان صلح ناقص و امنیت غیرقابل حصول اشاره کرد.

فریدمن^۵ در کتاب لکسوس و درخت زیتون^۶، جهانی‌شدن را به‌عنوان سیستم بین‌المللی مسلطی توصیف می‌کند که جایگزین جنگ سرد شده است. این سیستم با ادغام بازارها، دولت-ملت‌ها و فناوری‌ها مشخص می‌شود که به افراد، شرکت‌ها و کشورها امکان می‌دهد تا به صورتی گسترده‌تر، سریع‌تر، عمیق‌تر و ارزان‌تر از هر زمان دیگری به سراسر جهان دسترسی داشته جهانی‌شدن باعث ایجاد یک «فرهنگ جهانی» می‌شود که در آن ایده‌ها، ارزش‌ها و نمادها در سراسر جهان گسترش می‌یابند. با این حال، این فرهنگ جهانی همواره با فرهنگ‌های محلی در تعامل است و منجر به فرآیندهای تطبیق و مقاومت می‌شود.

یکی از حوزه‌هایی که در عصر جهانی‌شدن بیشتر شرایط آسیب‌پذیری را دارد مرزهای ملی کشور می‌باشد، چراکه با برداشته شدن فاصله از طریق فناوری‌های نوظهور تسلط به مرزهای ملی سخت شده و کارکردهای مرزها با چالش‌هایی مواجه می‌شود. جهانی‌شدن موجب افزایش تعاملات بین‌المللی، پیشرفت‌های فناوری، تغییرات در ساختار اقتصادی و اجتماعی است که مرزها را از حالت فیزیکی و ملی صرف به مفهومی پیچیده‌تر و چندوجهی تبدیل کرده است.

1. International System

2. Humankind

3. David Harvey

4. Raymond Aron

5. Friedman

6. The Lexus and the Olive Tree

مرزها در دنیای امروز، علاوه بر جنبه‌های سیاسی و اقتصادی، تأثیرات زیست‌محیطی نیز دارند. تهدیدات زیست‌محیطی مانند آلودگی، تغییرات اقلیمی و بحران‌های طبیعی ممکن است از مرزها عبور کنند و کشورهای مختلف را تحت تأثیر قرار دهند. در این زمینه، مرزها می‌توانند به‌عنوان موانع یا ابزارهایی برای همکاری‌های بین‌المللی در جهت حفاظت از محیط‌زیست عمل کنند. تغییرات اقلیمی و بحران‌های زیست‌محیطی نیز به تهدیدات جدید تبدیل شده‌اند. مرزها اکنون باید در برابر بحران‌های زیست‌محیطی مانند آلودگی‌های مرزی، آلودگی‌های هوا و آب یا بحران‌های مهاجرت ناشی از تغییرات اقلیمی نیز واکنش نشان دهند. حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست به یکی از وظایف جدید مرزها تبدیل شده است. مرزها نه تنها به‌عنوان موانعی برای تهدیدات امنیتی عمل می‌کنند بلکه از هویت فرهنگی و اجتماعی کشورها نیز حمایت می‌کنند. با کنترل ورود فرهنگ‌ها، زبان‌ها و هویت‌های خارجی، مرزها می‌توانند از هویت ملی و فرهنگی کشورها حفاظت کنند. این امر به‌ویژه در کشورهای با هویت‌های فرهنگی خاص اهمیت دارد. در عصر جهانی‌شدن، مرزها همچنین به‌عنوان خطوط تمایز فرهنگی و اجتماعی شناخته می‌شوند. جهانی‌شدن و مهاجرت‌های زیاد می‌توانند موجب تغییرات فرهنگی و اجتماعی در کشورها شوند. مرزها ممکن است در این زمینه برای حفاظت از هویت فرهنگی، زبانی و اجتماعی کشورها اهمیت پیدا کنند و مانع از نفوذ فرهنگ‌ها و ارزش‌های غیروومی شوند. مرزها دیگر تنها به‌عنوان مکان‌هایی برای جلوگیری از تهدیدات نظامی عمل نمی‌کنند، بلکه باید از تهدیدات غیرنظامی نیز جلوگیری کنند که ممکن است از طریق تعاملات جهانی یا مهاجرت‌های بزرگ وارد کشورها شوند.

کارل فون کلازوی^۱ نظریه‌پرداز نظامی و استراتژیست برجسته آلمانی، یکی از مهم‌ترین اندیشمندان در عرصه جنگ و امنیت است. کتاب مشهور او، در باب جنگ^۲ که به‌عنوان یکی از آثار کلاسیک در تئوری جنگ شناخته می‌شود، تأکید زیادی بر استراتژی جنگی و کاربرد آن در روابط بین‌الملل و امنیت ملی دارد. دیدگاه کلازویس در خصوص کارکرد امنیتی مرزها، با توجه به اهمیت مرزها در استراتژی‌های نظامی و جنگی، اساساً به دو مقوله حفاظت از مرزها و حفاظت از حاکمیت ملی مرتبط است. دیدگاه کلازویس در خصوص کارکرد امنیتی مرزها، به‌ویژه در چارچوب نظریه جنگ و استراتژی، تأکید زیادی بر این دارد که مرزها باید به‌عنوان خطوط دفاعی و استراتژیک در نظر گرفته شوند. این مرزها نه تنها باید در برابر تهدیدات نظامی حفاظت کنند بلکه باید به‌عنوان نماد حاکمیت ملی و هویت سیاسی کشور عمل کنند. استراتژی‌های نظامی و دیپلماتیک باید به‌طور هماهنگ برای حفظ این مرزها و مقابله با تهدیدات مختلف، اعم از تهدیدات نظامی و غیرنظامی به کار گرفته شوند.

رابرت کپلن^۳ نظریه‌پرداز برجسته در حوزه روابط بین‌الملل و امنیت دیدگاه‌های خاصی در خصوص کارکرد امنیتی مرزها ارائه داده است. کپلن در آثار خود به‌ویژه در زمینه امنیت و جغرافیای سیاسی، مرزها را به‌عنوان ارکان حیاتی در حفظ امنیت و تمامیت ارضی کشورها می‌بیند. دیدگاه‌های کپلن در خصوص مرزها به‌ویژه در ارتباط با بحران‌های جهانی، تهدیدات منطقه‌ای و جغرافیای استراتژیک بسیار برجسته است. دیدگاه رابرت کپلن در خصوص کارکرد امنیتی مرزها، بر اهمیت جغرافیای استراتژیک و تأثیرات جهانی‌شدن در تغییر مفهوم امنیت تأکید دارد. او معتقد است که مرزها باید نه تنها به‌عنوان خطوط دفاعی در برابر تهدیدات نظامی بلکه به‌عنوان ابزارهایی برای مدیریت تهدیدات غیرنظامی، بحران‌های جهانی و حفظ هویت ملی کشورها عمل کنند. در دنیای پیچیده امروز، کپلن بر لزوم رویکردهای چندجانبه و همکاری‌های بین‌المللی در مدیریت امنیت مرزها تأکید دارد تا بتوان تهدیدات فراملی و جهانی را به‌طور مؤثر کنترل کرد.

1. Carl von Clausewitz

2. On War

3. Robert Kaplan

آنتونی گیدنز، جامعه‌شناس برجسته و نظریه‌پرداز اجتماعی، دیدگاه‌های مهمی درباره کارکردهای امنیتی مرزها ارائه داده است. گیدنز در آثار خود به‌ویژه در زمینه جهانی‌شدن، امنیت و تحولات اجتماعی به تأثیرات جهانی‌شدن بر امنیت مرزها و تغییرات در مفهوم امنیت در دنیای معاصر پرداخته است. او برخلاف رویکردهای کلاسیک‌تر که بر مرزها به‌عنوان ابزارهای دفاعی و حفاظتی تأکید دارند، به‌ویژه بر پیچیدگی‌ها و چالش‌های جدید امنیتی ناشی از جهانی‌شدن و تهدیدات فراملی تأکید می‌کند. گیدنز به‌طور خاص در کتاب‌های خود به بررسی چگونگی تغییرات اجتماعی و تأثیر آن‌ها بر امنیت و مرزها در دنیای مدرن می‌پردازد. یکی از مهم‌ترین آثار او که در آن به‌طور خاص به مفاهیم امنیتی و مرزها اشاره کرده است، دوران ریسک: در جستجوی امنیت در دنیای ناآرام^۱ است. دیدگاه آنتونی گیدنز در خصوص کارکرد امنیتی مرزها بر این تأکید دارد که در دنیای مدرن و جهانی شده، مرزها دیگر تنها به‌عنوان خطوط دفاعی فیزیکی عمل نمی‌کنند، بلکه به ابزارهایی برای مدیریت تهدیدات فراملی، تهدیدات غیرنظامی و مسائل اجتماعی تبدیل شده‌اند. از این رو، گیدنز امنیت را به‌عنوان مفهومی چندجانبه و جهانی در نظر می‌گیرد که باید از طریق همکاری‌های بین‌المللی، مدیریت تهدیدات فراملی و درک عمیق‌تری از چالش‌های اجتماعی و اقتصادی جدید تقویت شود.

توماس شانون^۲ متخصص روابط بین‌الملل و امنیت به‌ویژه در زمینه امنیت مرزها و تهدیدات مرزی، دیدگاه‌هایی مهم در خصوص کارکردهای امنیتی مرزها دارد. شانون در تحلیل‌های خود به‌ویژه بر اهمیت مرزها در تأمین امنیت ملی و چالش‌هایی که در دنیای معاصر از منظر تهدیدات غیرنظامی و جدید به وجود آمده‌اند، تأکید می‌کند. دیدگاه توماس شانون در خصوص کارکرد امنیتی مرزها به‌ویژه در دنیای مدرن و پیچیده امروز، تأکید زیادی بر نقش مرزها در مقابله با تهدیدات غیرنظامی، تهدیدات سایبری، مهاجرت غیرقانونی و بحران‌های انسانی دارد. او معتقد است که در دنیای جهانی شده، مرزها باید به‌عنوان ابزارهایی برای مدیریت تهدیدات امنیتی از طریق همکاری‌های بین‌المللی و دیپلماسی عمل کنند. از سوی دیگر، مرزها همچنان به‌عنوان خطوط دفاعی و نقاط حیاتی برای حفظ حاکمیت ملی و امنیت کشورها باقی می‌مانند، اما برای مقابله با تهدیدات جدید نیاز به رویکردهای جامع و چندجانبه دارند. (شانون، ۲۰۱۸).

هنری کیسنجر^۳ سیاست‌مدار و دیپلمات برجسته آمریکایی، دیدگاه خاصی به مفهوم استراتژی مرزی دارد. او به اهمیت استراتژی‌های نظامی و دیپلماتیک در حفاظت از مرزهای یک کشور اشاره دارد. به‌ویژه کیسنجر در دوران جنگ سرد به این موضوع پرداخت که چگونه مرزهای کشورهای خاص تحت تهدیدات ایدئولوژیکی و نظامی قرار می‌گرفتند. او بر این باور بود که مرزها باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که مانع از نفوذ ایدئولوژی‌های رقیب و تهدیدات نظامی خارجی شوند. در این زمینه، کیسنجر بر مفهوم دیپلماسی مرزی تأکید داشت و بر اهمیت مذاکرات و توافقات بین‌المللی برای محافظت از مرزها و جلوگیری از تهاجمات خارجی تأکید می‌کرد.

میشل فوکو^۴ فیلسوف و جامعه‌شناس فرانسوی به‌ویژه در تحلیل‌های خود در زمینه قدرت، امنیت و نظارت دیدگاه‌های متفاوتی را در خصوص کارکرد امنیتی مرزها ارائه داده است. فوکو به‌طور کلی به امنیت از زاویه‌ای پیچیده‌تر نگاه می‌کند که فراتر از مفاهیم سنتی نظیر مرزهای فیزیکی و قدرت نظامی است. او بیشتر بر مفاهیم نهادهای اجتماعی، نظارت و روابط قدرت در سطح اجتماعی و سیاسی تأکید دارد و در این چارچوب، نقش مرزها در امنیت را نیز بررسی می‌کند. دیدگاه میشل فوکو در خصوص کارکرد امنیتی مرزها به‌طور عمده از منظر قدرت و نظارت اجتماعی است. او بر این باور است که مرزها دیگر تنها به‌عنوان خطوط دفاعی فیزیکی برای مقابله با تهدیدات نظامی عمل نمی‌کنند، بلکه به‌عنوان

1. The Risk Society: Towards a New Modernity

2. Thomas Shannon

3. Henry Kissinger

4. Michel Foucault

ابزارهایی برای نظارت و کنترل حرکت افراد، کالاها و اطلاعات به کار می‌روند. مرزها در این دیدگاه به‌عنوان ابزارهایی برای حکمرانی، ایجاد نظم اجتماعی، و حفظ هویت ملی عمل می‌کنند. همچنین، فوکو به‌ویژه بر این نکته تأکید می‌کند که مرزها می‌توانند برای تولید تفاوت‌ها و تمایزات اجتماعی و فرهنگی میان گروه‌ها و هویت‌ها نیز به کار گرفته شوند. این تحلیل‌های فوکو نشان‌دهنده نگرش پیچیده‌تری به امنیت و مرزها در دنیای مدرن است که به‌جای تمرکز صرف بر تهدیدات خارجی، به ابعاد اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نیز توجه دارد (نیل، ۲۰۱۳).

در نهایت، جهانی‌شدن یک فرآیند چندبعدی است که پیامدهای مثبت و منفی متعددی بر امنیت مرزها دارد. از یک‌سو، افزایش تعاملات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین کشورها فرصت‌هایی را برای همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در مدیریت مرزها فراهم می‌کند که می‌تواند امنیت را تقویت کرده و به تسهیل جریان‌های قانونی کمک کند. از سوی دیگر، گسترش جریان‌های غیررسمی و فرامرزی مانند تروریسم، قاچاق مواد مخدر، مهاجرت غیرقانونی و جرائم سایبری تهدیدات نوینی خلق کرده است که به راهبردهای امنیتی نوآورانه و چندجانبه نیاز دارد. این تعادل بین بهره‌برداری از فرصت‌ها و مدیریت چالش‌ها، اساسی‌ترین پارادایم سیاست‌گذاری مرزی در عصر جهانی‌شدن است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت داده‌ها و شیوه اجرا، از نوع پژوهش‌های کیفی است. در این پژوهش با مراجعه به ادبیات تجربی و نظری، پیامدهای جهانی‌شدن بر کارکردهای مرز (مطالعه موردی: مرزهای ایران) به طریق اکتشافی، شناسایی و استخراج گردید و به روش کیفی به تجزیه و تحلیل این موارد پرداخته شد. در این پژوهش با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۲۳ نفر از فرماندهان، کارشناسان و خبرگان آشنا به موضوع با مراجعه حضوری، غیرحضوری و مصاحبه با تک‌تک نفرات جامعه نمونه گردآوری شد. مدت مصاحبه به‌طور میانگین بین ۴۵ تا ۵۵ دقیقه بوده است. روش نمونه‌گیری به‌صورت اشباع نظری بود و این کار تا زمانی انجام شد که نمونه‌های بیشتر به کیفیت داده‌های تحقیق، کمکی نکنند. تعداد پرسش‌ها یا گزاره‌های موردنظر و میزان تنوع آراء و اندیشه‌ها در فضای گفتمانی موضوع از معیارهای کلیدی برای تعیین تعداد افراد مشارکت‌کننده است.

روش تحلیل داده‌ها در این پژوهش تحلیل مضمون است که به‌صورت سه سطحی انجام گرفت. کدگذاری داده‌ها به روش تجزیه و تحلیل و بر اساس مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر انجام گرفت و در نهایت مفاهیم، مقولات و گزاره‌ها استخراج شد. برای به دست آوردن روایی در پژوهش حاضر از نظرات و رهنمودهای خبرگان، کارشناسان برای تدوین سؤالات مصاحبه استفاده شد و برای دستیابی به معیار اعتبار پذیری از سه فن استفاده گردید. نخست، اعتباریابی توسط اعضا؛ به‌طوری‌که از مشارکت‌کنندگان خواسته شد تا یافته‌های کلی مطالعه را ارزیابی کرده و در مورد صحت آن نظر دهند و سپس از نظریات آن‌ها در هنگام نتیجه‌گیری و تحلیل کمک گرفته شد. دوم، مقایسه تحلیلی؛ که در آن به داده‌های خام رجوع شد تا ساخت‌بندی نظریه با داده‌های خام مقایسه و ارزیابی گردد. در روش سوم، از بازرسی خارجی استفاده شد و طی آن، داده‌ها چندین بار توسط خبرگان موردبررسی و نظارت قرار گرفت و راهنمایی‌ها و ملاحظات خبرگان در انسجام‌بخشی و به‌کارگیری درست یافته‌ها چندین بار تکرار شده و تطبیق داده شد و این نظارت و بررسی در تمام مراحل پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. تحلیل مضمون در این پژوهش به‌صورت سه سطحی انجام گرفت. کدگذاری داده‌ها به روش تجزیه و تحلیل و بر اساس مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر بود و در نهایت مفاهیم، مقولات و گزاره‌ها استخراج شد.

یافته‌ها

این بخش مربوط به یافته‌های تحقیق است که در دو بخش یافته‌های جمعیت‌شناختی و یافته‌های تحلیلی ارائه شده است. با این توضیح که در بخش یافته‌های جمعیت‌شناختی به تبیین ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان در شاخص‌های تخصص، تعداد، تحصیلات و مدت مصاحبه پرداخته خواهد شد و در بخش یافته‌های تحلیلی با استفاده از تکنیک تحلیل مضمون به تجزیه و تحلیل یافته‌های به‌دست‌آمده در قالب سه سطح مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر و نهایتاً مدل نهایی تحقیق پرداخته خواهد شد.

همان‌طور که بیان شد در این بخش ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان در قالب شاخص‌های تخصص، تعداد مصاحبه‌شوندگان، میانگین سنی، تحصیلات و نهایتاً مدت‌زمان مصاحبه در قالب جدول شماره (۱) ارائه و به‌صورت متنی تبیین شده است.

جدول ۱. توصیف ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان

ردیف	تخصص	تعداد	میانگین سنی	تحصیلات	تعداد	میانگین مدت مصاحبه
۱	جغرافیای سیاسی	۱۵	۴۸	دکتری	۱۵	۶۰
۲	علوم و فنون مرزی	۸	۵۲	دکتری و کارشناسی ارشد	۸	۷۵

نتایج حاصل از تحلیل داده‌های بخش جمعیت‌شناختی حاکی از آن است که تعداد ۲۳ مصاحبه‌انفرادی به‌صورت نیمه ساختاریافته از نمونه شامل اساتید و خبرگان آشنا به موضوع انجام‌گرفته که از نظر شاخص جنسیت همگی مرد می‌باشند؛ از نظر شاخص تحصیلات در بین این افراد، ۲ نفر دارای تحصیلات کارشناسی ارشد، ۳ نفر دانشجوی دکتری و تعداد ۱۸ نفر دارای تحصیلات دکتری بوده‌اند. از نظر شاخص میانگین سنی ۵۰ سال بوده‌اند. از نظر شاخص تخصص، ۱۵ نفر از مصاحبه‌شوندگان دارای تخصص در حوزه جغرافیای سیاسی و ۸ نفر نیز دارای تخصص در حوزه علوم و فنون مرزی بوده‌اند.

در بخش تحلیلی پژوهش با استفاده از تکنیک تحلیل مضمون سه سطحی به کدگذاری داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه پرداخته شده است. با این توضیح که بعد از اتمام هر مصاحبه، داده‌های به‌دست‌آمده به‌صورت متن پیاده‌سازی شده و از طرف خبرگان آشنا به موضوع تحقیق و روش کدگذاری، اقدام به کدگذاری در سطح اول یا مضامین پایه شده است. این فرآیند تا نفر ۲۳ انجام گرفت تا اینکه کدگذاران در نفر بیست و سوم مصاحبه‌شونده به این اجماع رسیدند که مصاحبه با نفرات جدید اطلاعات جدیدی به تحقیق نمی‌دهد. لذا از نفر بیست و سوم فرآیند مصاحبه متوقف گردید و کدگذاری برای استخراج مضامین سازمان دهنده از کدهای پایه انجام گرفت. در ادامه بعد از استخراج مضامین سازمان دهنده جهت طراحی مدل تحقیق و همچنین کاربردی نمودن نتایج به‌دست‌آمده، کدهای فراگیر از تلخیص کدهای سازمان دهنده استخراج و مدل نهایی تحقیق ترسیم گردید. در زیر در قالب جدول شماره (۲) فرآیند تلخیص مضامین پایه‌ای، سازمان دهنده و فراگیر از اطلاعات مصاحبه‌شوندگان ارائه شده است.

جدول ۲. مضامین پایه‌ای، سازمان دهنده و فراگیر

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
افزایش مبادلات فرامرزی: کالا، سرمایه، اطلاعات، ایده‌ها، افراد و فرهنگ‌ها		
توسعه فناوری: اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، ارتباطات ماهواره‌ای، تجارت الکترونیک		
اقتصاد جهانی: وابستگی متقابل اقتصادی، زنجیره‌های تأمین جهانی، بازارهای مشترک	تضعیف مرزهای سنتی	
کاهش موانع تجاری: تعرفه‌ها، مقررات گمرکی، محدودیت‌های واردات و صادرات		
تأثیر سازمان‌های بین‌المللی: سازمان تجارت جهانی، صندوق بین‌المللی پول بانک جهانی.		
از فیزیکی به چندلایه: فیزیکی، دیجیتال، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی		
کاهش اهمیت مرزهای سیاسی: حاکمیت ملی، کنترل سرزمینی، اقتدار دولت	تغییر مفهوم مرز	
مرزها به‌عنوان نقاط اتصال و تعامل: تبادل فرهنگی، همکاری‌های علمی، گردشگری		
افزایش اهمیت مرزهای مجازی: فضای سایبری، شبکه‌های اجتماعی، داده‌ها و اطلاعات		
تغییر در نقش دولت‌ها: از کنترل‌کننده به تسهیلگر، از حاکم به هماهنگ‌کننده	تغییر در مفهوم و کارکرد مرزها	
از نظامی/امنیتی به چندوجهی: مدیریت، همکاری بین‌المللی، خدمات، امداد و نجات		
نیاز به آموزش و تجهیزات جدید: مهارت‌های ارتباطی، فناوری‌های نوین، زبان‌های خارجی		
افزایش نقش غیرنظامیان در مدیریت مرزها: کارشناسان، متخصصان، مشاوران	تغییر در نقش نیروهای مرزی	
همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد: ارائه خدمات به مهاجران، پناهندگان و آسیب‌دیدگان		
توجه به حقوق بشر و کرامت انسانی: رفتار مناسب با افراد در مرزها، رعایت قوانین بین‌المللی		
افزایش ارتباطات بین‌المللی: امکان جابه‌جایی آسان‌تر تروریست‌ها، انتقال منابع مالی و تسلیحات		
شبکه‌های گسترده‌تر: ارتباط با گروه‌های تروریستی در سراسر جهان، جذب نیرو از کشورهای مختلف		
تأمین منابع مالی: استفاده از روش‌های مختلف مانند قاچاق، اخاذی، کمک‌های مالی	تروریسم و امنیت ملی	
گسترش ایدئولوژی‌های افراطی: از طریق اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها		
نیاز به افزایش نظارت و کنترل مرزها: بازرسی دقیق‌تر، استفاده از فناوری‌های نوین، همکاری اطلاعاتی		
قاچاق انسان: استثمار، بردگی جنسی، کار اجباری، قاچاق اعضای بدن		
قاچاق مواد مخدر: تولید، توزیع، مصرف، پول‌شویی		
قاچاق اسلحه: تأمین تسلیحات برای گروه‌های تروریستی و جنایتکار	افزایش تهدیدات امنیتی فرامرزی	جرائم سازمان‌یافته فراملی
پول‌شویی: تطهیر درآمدهای نامشروع از طریق نظام مالی بین‌المللی		
تهدیدی جدی برای امنیت جهانی: تضعیف دولت‌ها، فساد اداری، بی‌ثباتی سیاسی		
حملات سایبری: هدف قرار دادن زیرساخت‌های حیاتی، سرقت اطلاعات، اختلال در خدمات		
سرقت اطلاعات: اطلاعات شخصی، اطلاعات مالی، اسرار تجاری، اطلاعات دولتی		
اخبار جعلی: انتشار اطلاعات نادرست و گمراه‌کننده، ایجاد تفرقه و بی‌اعتمادی	جرائم سایبری	
تهدید امنیت ملی و بین‌المللی: تضعیف اقتصاد، ایجاد بی‌ثباتی سیاسی، تهدید امنیت عمومی		
نیاز به امنیت سایبری قوی: آموزش، تجهیزات، قوانین و مقررات، همکاری بین‌المللی		
ایجاد نهادها و سازوکارهای بین‌المللی: سازمان ملل متحد، اینترپل، آژانس‌های تخصصی		
تبادل اطلاعات بین کشورها: به اشتراک‌گذاری اطلاعات امنیتی، تهدیدات و روش‌های مقابله		
مقابله با تهدیدات مشترک: تروریسم، جرائم سازمان‌یافته، جرائم سایبری، مهاجرت غیرقانونی	همکاری‌های بین‌المللی	
تقویت همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه: انعقاد معاهدات و قراردادهای، برگزاری کنفرانس‌ها		
هماهنگی سیاست و رویه‌ها: استانداردسازی روش‌های بازرسی، تبادل اطلاعات، آموزش نیروها		
دوربین‌های مداربسته: نظارت تصویری، شناسایی افراد و خودروها، ثبت وقایع		
پهپادها: نظارت هوایی، گشت‌زنی مرزی، شناسایی تهدیدات		
سیستم‌های شناسایی بیومتریک: تشخیص چهره، اثر انگشت، اسکن عنبیه، تشخیص صدا	تغییر در رویکردهای امنیتی و مدیریتی	استفاده از فناوری‌های نوین
تجزیه و تحلیل داده‌ها: شناسایی الگوها، پیش‌بینی تهدیدات، تخصیص منابع		
امنیت هوشمند و پیش‌بینی تهدیدات: استفاده از هوش مصنوعی، تحلیل داده‌های بزرگ		
سیستم‌های ردیابی: ردیابی کالاهای، افراد و وسایل نقلیه		
شناسایی بیومتریک: شناسایی افراد در مرزها، فرودگاه‌ها و سایر مکان‌های عمومی		
توسعه زیرساخت‌های امنیتی		

	سامانه‌های اطلاعاتی یکپارچه: جمع‌آوری، پردازش و تبادل اطلاعات بین سازمان‌های مختلف
	مراکز کنترل مرز: هماهنگی فعالیت‌ها، مدیریت بحران، ارتباط با سایر سازمان‌ها
	سیستم‌های نظارت: نظارت بر فعالیت‌های غیرقانونی، شناسایی تهدیدات، جمع‌آوری شواهد
	رقابت بر سر منابع: آب، زمین، معادن، انرژی
	مهاجرت: جابجایی جمعیت، تغییر ترکیب جمعیتی، ایجاد تنش‌های اجتماعی
افزایش تنش‌ها و همکاری‌ها	فعالیت‌های مجرمانه: قاچاق، سرقت، خشونت
	توسعه همکاری‌های منطقه‌ای: ایجاد سازمان‌های منطقه‌ای، انعقاد توافقاتنامه‌ها
	تأثیر بر جوامع محلی: تغییر در سبک زندگی، فرهنگ، اقتصاد
	افزایش مهاجرت قانونی: کار، تحصیل، سرمایه‌گذاری
	افزایش مهاجرت غیرقانونی: عوامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، امنیتی
مهاجرت و پیامدهای آن	فشار بر دولت‌ها: ارائه خدمات، تأمین مسکن، ایجاد اشتغال، مدیریت تنوع فرهنگی
	بحران‌های انسانی: پناهجویان، آوارگان، مهاجران آسیب‌پذیر
	چالش‌های اجتماعی: تبعیض، نژادپرستی، بیگانه‌هراسی
پیامدهای منطقه‌ای و محلی	محدودیت رفت‌وآمد: کاهش تجارت، گردشگری، سرمایه‌گذاری
	افزایش نظارت: کاهش آزادی‌های فردی، افزایش هزینه‌های امنیتی
	تغییر در ساختارهای اقتصادی و اجتماعی: ایجاد فرصت‌های جدید، از بین رفتن مشاغل قدیمی
تأثیرات اقتصادی و اجتماعی	چالش‌های فرهنگی: از بین رفتن هویت فرهنگی، ترویج فرهنگ‌های بیگانه
	نیاز به همکاری با جوامع محلی: جلب مشارکت، ایجاد اعتماد، رفع نگرانی‌ها

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، پس از پیاده‌سازی متن مصاحبه‌ها، فرآیند تحلیل با استفاده از تکنیک‌گذاری در سطح اول آغاز گردید که در این مرحله ۶۰ کد پایه توسط کدگذاران استخراج و مورد تأیید قرار گرفت. با توجه به تعداد زیاد این کدها و پیچیدگی تحلیل مستقیم آن‌ها، ضرورت تحلیل در سطح دوم احساس شد. در این مرحله، کدهای پایه با توجه به ارتباط معنایی و موضوعی خود، تلخیص و دسته‌بندی شدند تا مضامین سازمان دهنده شکل گیرد؛ در نهایت، ۱۲ مضمون کلان شامل مواردی مانند تضعیف مرزهای سنتی، تغییر مفهوم مرز، تغییر در نقش نیروهای مرزی، تروریسم و امنیت ملی، جرائم سازمان‌یافته فراملی، جرائم سایبری، همکاری‌های بین‌المللی، استفاده از فناوری‌های نوین، توسعه زیرساخت‌های امنیتی، افزایش تنش‌ها و همکاری‌ها، مهاجرت و پیامدهای آن و تأثیرات اقتصادی و اجتماعی استخراج گردیدند.

در گام سوم، این مضامین سازمان دهنده تحلیل و به ۴ مضمون فراگیر سطح بالا یعنی تغییر در مفهوم و کارکرد مرزها، افزایش تهدیدات امنیتی فرامرزی، تغییر در رویکردهای امنیتی و مدیریتی و پیامدهای منطقه‌ای و محلی رسیده است. این فرآیند تحلیل مضمون، امکان ارائه ساختار منسجم و عمیق از تغییرات و اثرات جهانی‌شدن بر مرزهای ایران را فراهم آورده است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که جهانی‌شدن به‌عنوان یک پدیده چندبعدی، فرصت‌هایی از جمله افزایش تعاملات بین‌المللی، توسعه اقتصادی مناطق مرزی و بهبود وضعیت اجتماعی ساکنان مرزی را ایجاد کرده است، اما در مقابل، چالش‌هایی مانند تغییر مفهوم امنیت مرزی، افزایش تهدیدات فرامرزی، تغییر در شیوه‌های مدیریتی و پیامدهای محلی را نیز به همراه داشته است. پارادوکس اصلی در مدیریت مرزها، تعادل میان تسهیل جریان کالا، سرمایه و افراد و حفظ امنیت و کنترل مرزی است که چالشی مهم در عصر جهانی‌شدن محسوب می‌شود که مدل نهایی پژوهش در شکل (۱) به شرح زیر آورده شده است.

شکل ۱. مدل نهایی پژوهش

بحث

در دهه‌های اخیر، جهانی‌شدن به‌عنوان یک فرآیند چندبعدی، تأثیرات عمیقی بر مفهوم و کارکرد مرزها در سطح جهان گذاشته است. مطالعات نشان داده‌اند که مرزها دیگر صرفاً خطوط فیزیکی جداکننده قلمروهای ملی نیستند، بلکه به سازوکارهایی پیچیده برای کنترل، مدیریت و تعاملات فرامرزی تبدیل شده‌اند (Scott, 2018). افزون بر این، گیدنز (۱۹۹۱) بر پیچیدگی‌های جدید امنیتی ناشی از جهانی‌شدن تأکید می‌کند و بیان می‌دارد که مرزها باید به‌عنوان ابزارهای مدیریت تهدیدات چندوجهی و فرامرزی دیده شوند. همچنین، رابرت کاپلن (۲۰۱۲) نقش جغرافیای استراتژیک مرزها را در حفظ امنیت ملی و مدیریت بحران‌های بین‌المللی برجسته می‌سازد و ضرورت رویکردهای چندجانبه و همکاری‌های بین‌المللی را در این حوزه تأکید می‌کند. علاوه بر این، مطالعات تاریخی - جغرافیایی، همچون اثر ویدیس (۲۰۱۹)، نشان می‌دهد که مرزها در طول زمان تکامل یافته و ماهیت سپال‌تر و پویاتری یافته‌اند که با تحولات سیاسی و فناوری همراه بوده است.

پژوهش حاضر نشان می‌دهد که جهانی‌شدن تأثیرات عمیقی بر کارکرد امنیتی مرزهای ایران داشته است. این تأثیرات شامل تغییر در مفهوم و کارکرد مرزها، افزایش تهدیدات امنیتی فرامرزی، تغییر در رویکردهای امنیتی و مدیریتی، و پیامدهای منطقه‌ای و محلی است.

تغییر در مفهوم و کارکرد مرزها: پدیده جهانی‌شدن باعث شده است که مرزها از حالت فیزیکی و سنتی خود تغییر یافته و کارکردهای جدیدی به خود بگیرد. در گذشته، مرزها عمدتاً به‌عنوان خطوط فیزیکی و ثابت بین کشورها در نظر گرفته می‌شدند که نقش اصلی آن‌ها کنترل تردد افراد، کالاها و اطلاعات بود. اما با گسترش فناوری، افزایش ارتباطات بین‌المللی و رشد اقتصاد جهانی، مرزها از حالت سنتی خود فراتر رفته و به مفاهیم پیچیده‌تر و چندلایه‌ای تبدیل شده‌اند. این تغییرات نیاز به بازنگری در سیاست‌ها و استراتژی‌های امنیتی مرزی را بیش‌ازپیش ضروری کرده است.

افزایش تهدیدات امنیتی فرامرزی: افزایش تهدیدات امنیتی فرامرزی یکی از پیامدهای مستقیم جهانی‌شدن است که چالش‌های جدیدی را برای امنیت ملی و بین‌المللی ایجاد کرده است. در گذشته، تهدیدات امنیتی عمدتاً در چارچوب

مرزهای ملی تعریف می‌شدند و کشورها می‌توانستند با کنترل فیزیکی مرزها و تقویت نیروهای نظامی و امنیتی تا حد زیادی از خود در برابر این تهدیدات محافظت کنند. اما در عصر جهانی‌شدن، تهدیدات امنیتی ماهیتی فرامرزی و بین‌المللی پیدا کرده‌اند و به راحتی از مرزهای فیزیکی عبور می‌کنند. این موضوع نیاز به نظارت و کنترل دقیق‌تر مرزها، استفاده از فناوری‌های نوین و تقویت همکاری‌های بین‌المللی را بیش‌ازپیش ضروری ساخته است.

تغییر در رویکردهای امنیتی و مدیریتی: تغییر در رویکردهای امنیتی و مدیریتی یکی از پیامدهای مهم جهانی‌شدن است که نقش دولت‌ها و نیروهای مرزی را به‌طور چشمگیری دگرگون کرده است. در گذشته، دولت‌ها عمدتاً به‌عنوان کنترل‌کننده‌های اصلی مرزها عمل می‌کردند و تمرکز آن‌ها بر محدودسازی و نظارت سخت‌گیرانه بر تردد افراد، کالاها و اطلاعات بود. اما در عصر جهانی‌شدن، این نقش‌ها دستخوش تغییرات اساسی شده‌اند. امروزه دولت‌ها نه تنها به‌عنوان کنترل‌کننده، بلکه به‌عنوان تسهیلگر و هماهنگ‌کننده در مدیریت مرزها عمل می‌کنند. این تغییرات نیازمند بازنگری در استراتژی‌های امنیتی، آموزش نیروهای مرزی و تجهیز آن‌ها به فناوری‌های نوین است.

پیامدهای منطقه‌ای و محلی: جهانی‌شدن به‌عنوان یک پدیده فراگیر، تأثیرات عمیق و چندبعدی بر جوامع محلی و منطقه‌ای داشته است. این تأثیرات تنها محدود به جنبه‌های اقتصادی نیستند، بلکه ابعاد اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و امنیتی را نیز در برمی‌گیرند. از یک‌سو، جهانی‌شدن فرصت‌هایی مانند افزایش همکاری‌های منطقه‌ای، توسعه اقتصادی و تبادل فرهنگی را فراهم کرده است، اما از سوی دیگر، چالش‌هایی همچون افزایش مهاجرت، تغییرات در ساختارهای اجتماعی و اقتصادی، تنش‌های فرهنگی و امنیتی را نیز به همراه داشته است. این پیامدها به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر کارکردهای امنیتی مرزها تأثیر گذاشته و نیاز به بازنگری در سیاست‌ها و استراتژی‌های مرزی را ضروری ساخته‌اند.

در نهایت، این تحقیق نشان می‌دهد که جهانی‌شدن نه تنها چالش‌های جدیدی برای امنیت مرزهای ایران ایجاد کرده است، بلکه فرصت‌هایی نیز برای همکاری‌های بین‌المللی و توسعه زیرساخت‌های امنیتی فراهم کرده است. بنابراین، مدیریت این چالش‌ها و استفاده از فرصت‌ها نیاز به رویکردی جامع و چندوجهی دارد.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که جهانی‌شدن تحولات وسیع و چندبعدی را در مفهوم و کارکرد مرزهای ایران ایجاد کرده است. مرزها که پیش‌تر به‌عنوان خطوط فیزیکی و مرزبندی‌های ثابت شناخته می‌شدند، اکنون به ساختارهایی پیچیده و چندوجهی تبدیل شده‌اند که علاوه بر ابعاد جغرافیایی بر سایر حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی اثرگذارند. این تغییرات ضمن تسهیل تعاملات قانونی و همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، نیازمند بازنگری در سیاست‌ها و سازوکارهای مدیریت مرزهای ایران است تا بتوان بهره‌برداری بهینه از فرصت‌ها همراه با مقابله مؤثر با چالش‌ها را تضمین کرد.

در این راستا، فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های هوشمند، پهپادها و تحلیل کلان داده، نقش کلیدی در بهبود کارایی مدیریت مرزهای ایران ایفا می‌کنند. همچنین، تقویت همکاری‌های بین‌المللی و استفاده از مدل‌های حکمرانی نوین که مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد و غیرنظامیان را دربر می‌گیرد، می‌تواند پاسخگویی به تحولات جهانی‌شدن و شرایط منطقه‌ای ایران را تسهیل کند. این پژوهش با ارائه چارچوب تحلیلی به‌روز و تلفیقی، شکاف‌های مطالعات پیشین را در زمینه تغییرات مرزی ایران پر کرده و مسیر توسعه سیاست‌های منطقه‌ای و مرزی را روشن ساخته است.

نتایج مطالعه نشان می‌دهد که مرزهای ایران علاوه بر نقش حفاظتی سنتی، به بستری برای تعاملات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی تبدیل شده‌اند که با روند جهانی‌شدن همسو هستند و مدیریت مؤثر این تحولات نیازمند استراتژی‌های نوآورانه و انعطاف‌پذیر بر پایه همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی است.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- احمدی، ابراهیم و حافظ‌نیا، محمدرضا. (۱۳۹۹). تبیین فلسفه و کارکرد مرز در عصر وستفالیایی و جهانی‌شدن. *سیاست جهانی*، ۱۱۷-۱۵۲، (۱)، ۹. doi: 10.22124/wp.2020.15852.2434
- حافظ‌نیا، محمدرضا؛ جان‌پور، محسن و مجتهدزاده، پیروز. (۱۳۸۹). تأثیر جهانی‌شدن بر ماهیت مرزها. *آمایش فضا و ژئوماتیک*، ۱۴، (۳)، ۵۴-۳۷.
- حیدری‌فر، محمدرئوف. (۱۳۸۹). بررسی انتقادی گفتمان جهان بدون مرز. *فصلنامه ژئوپلیتیک*، ۶، (۲)، ۱۵۲-۱۲۵.
- طائی حسنلوئی، سلیمان؛ بهروزی لک، غلامرضا و رضائی امینلوئی، حسین. (۱۴۰۲). چالش‌های جهانی‌شدن و فضای مجازی بر مسائل سیاسی قومیت در جمهوری اسلامی ایران (با تمرکز بر مسائل قومیت در آذربایجان غربی). *نشریه سیاست پژوهی جهان/اسلام*، ۴۴ - ۱۹. doi: 10.22080/jpir.2020.2735
- کیانی، وحید و آشوری، علی. (۱۴۰۰). حضور نیروهای فرا منطقه‌ای و تأثیر آن بر امنیت مرز و عملکرد نیروهای مرزبانی در استان خراسان جنوبی. *علوم و فنون مرزی*، ۳۹، (۱)، ۱۰۳ - ۷۳. doi: 20.1001.1.25384090.1400.10.4.3.4
- گلخندان، ابوالقاسم و محمدیان منصور، صاحبه. (۱۴۰۲). نظامی سازی، علت جهانی‌شدن یا معلول آن؟ (مطالعه کشورهای خاورمیانه با رویکرد علیت گرنجری مبتنی بر بوت استراپ). *اقتصاد و توسعه منطقه‌ای*، ۳۰، (۲۶)، ۳۳۴-۲۹۹. <https://doi.org/10.22067/erd.2024.84724.1204>
- نجار، عباس؛ زارعی، بهادر و یزدان پناه درو، کیومرث. (۱۴۰۳). تحلیلی بر جهانی‌شدن و تأثیر آن بر کشورهای منطقه خلیج فارس. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۶، (۲)، ۲۱۳-۲۳۰. doi: 10.22059/jhgr.2023.362282.1008618
- زارعی، بهادر؛ مقدم، فاطمه و شفیع، شهاب‌الدین. (۱۳۹۵). تأثیر جهانی‌شدن بر تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی منطقه خلیج فارس. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۴۸، (۳)، ۵۵۷-۵۷۶. doi: 10.22059/jhgr.2016.55655

References

- Zuhdi, S., Sari, N.F.L & Sunarti, L. (2019). Nationalism and globalization: issues on the sea border between indonesia and australia in the context of maritime sovereignty. *International Review of Humanities Studies*, 4(1), Article 1. Available at: <https://scholarhub.ui.ac.id/irhs/vol4/iss1/1>
- Ahmadi, E., & Hafeznia, M. R. (2020). Explaining the philosophy and function of borders in the Westphalian era and globalization. *World Politics*, 9(1), 117-152. doi: 10.22124/wp.2020.15852.2434. [in persian].
- Carnegie Endowment for International Peace. (2025). *Opportunities for Collective Regional Security in the Middle East*. Retrieved from <https://carnegieendowment.org/2025-regional-security>
- Center, W. (2025). Middle East Dialogue February 2025 Meeting Report. Retrieved from <https://wilsoncenter.org/article/middle-east-dialogue-february-2025-meeting-report>
- Chisadza, C. & Bittencourt, M. (2016). *Globalisation and conflict: Evidence from Sub-Saharan Africa*. Working Papers 201640, University of Pretoria, Department of Economics.
- Giddens, A. (1991). *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press.
- Golkhandan, A., & Mohammadian Mansour, S. (2023). Militarization, cause or consequence of globalization? (A study of Middle Eastern countries with a bootstrap-based Granger causality approach). *Economics and Regional Development*, 30(26), 299-334. <https://doi.org/10.22067/erd.2024.84724.1204>. [in persian].
- Hafeznia, M. R., Janparvar, M., & Mojtahedzadeh, P. (2010). The impact of globalization on the nature of borders. *Spatial Planning and Geomatics*, 14(3), 37-54. [in persian].
- Heidarifar, M. R. (2010). A critical review of the discourse on a world without borders. *Geopolitics Quarterly*, 6(2), 125-152.
- Hwang, I. (2012). The impacts of globalization on internal conflict. *EPIK Journals*, 3 (3). https://www.files.ethz.ch/isn/155631/epik2012_j3.pdf
- Kaplan, R. D. (2012). *The Revenge of Geography: What the Map Tells Us About Coming Conflicts and the Battle Against Fate*. Random House.
- Kelner, M. T. (2002). *Rising Powers, Shrinking Planet, The New Geopolitics of Energy*, Henry Holt Compan, New York.
- Kiani, V., & Ashouri, A. (2021). The presence of extra-regional forces and its impact on border security and the performance of border guard forces in South Khorasan province. *Sciences and Technologies of Borders*, 10(39), 73-103. doi: 20.1001.1.25384090.1400.10.4.3.4. [in persian].
- Nail, T. (2013). The Crossroads of Power: Michel Foucault and the US/Mexico Border Wall. *Foucault Studies*, (15), 110-128. <https://doi.org/10.22439/fs.v0i15.3993>
- Najjar, A., Zarei, B., & Yazdanpanah Daro, K. (2024). An analysis of globalization and its impact on the countries of the Persian Gulf region. *Human Geography Research*, 56(2), 213-230. doi: 10.22059/jhgr.2023.362282.1008618. [in persian].
- Roberton, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: sage Publication.
- Scott, J. W. (2018). *The Globalization of Border Studies: New Directions and Challenges*. *Journal of Borderlands Studies*, 33(1), 1-15. <https://doi.org/10.1080/08865655.2017.1361242>
- Shannon, T. A. (2018). *The Role of Technology in Modern Border Security*. *Foreign Policy Journal*.
- Taei Hasanlouei, S., Behrooz Lak, G., & Rezaei Aminlouei, H. (2022). Challenges of globalization and cyberspace on ethnic political issues in the Islamic Republic of Iran (with a focus on ethnic issues in West Azerbaijan). *Journal of World Islamic Studies Policymaking*, (1), 19-44. doi: 10.22080/jpir.2020.2735. [in persian].
- Widdis, R. W. (2019). On globalization, borders, and borderlands: A historical geographical perspective. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 63(4), 573-593. DOI:10.1111/cag.12580
- Zarei, B., Moghaddam, F., & Shafei, S. (2016). The impact of globalization on economic, social and cultural developments in the Persian Gulf region. *Human Geography Research*, 48(3), 557-576. doi: 10.22059/jhgr.2016.55655. [in persian].